

TISZÁNTULI UJSÁG

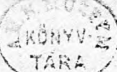
Megjelenik hetenkint
egyszer.

Egyes szám ára 4 korona.

„Hiszek egy Istenben, hiszek egy Hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában”

Szerkesztőség és kiadóhivatal
Debreczen, Jókai u. 8. sz

EGY NAP KASSAN

Sátoraljauhely, 1921 május

Közel két esztendeje élek itt, ebben a viharoktól megtépett, sokszorosán megkínzott, feldult és kifosztott, munkakedvét vesztett magyar városban: Sátoraljauhelyen. A város közepétől egy kőhajításnyira a Ronyva hidján, ott áll a tányérsipkás cseh poszt. Mellette a kisállomás, két és fél órányira Rákóczi elorozott gyönyörű fészke: Kassa.

Közel két éve járok itt mint az aivajáró, az el sem hihető valóság álmat eröltető kábulatával. És járok, mint a ketrece rácsa mögött jár le és föl, kétségbeesett egyhangusággal a szabad puszta fogoly lakója, aki a rács nyílásán keresztül, saját ősi érzésétől hipnotizáltan néha órák hosszat a végtelenbe néz, rabtartó ellenségének a feje fölött, arra felé, ahol vérei várják, hijják; tünődik, emlékezik, tagjaiban a megöröklött bosszu soha el nem pihenő ébersége, szívében a fenyegető hit, hogy eljön a pillanat, amikor sikerül a ketrec rácsait széttörni...

A rácson, a demarkációs vonalon keresztül, a szerelmes várakozással kitárt karok végtelenségében feltáruló szabad fensik mögül idelátszanak a jól ismert hegyek, a mi hegyeink. Lágy hullámvonaluk elvész a tejfehér égben. Messziről, nagyon messziről, a história távlatából, egy rossz mese lázas víziói közül integetnek. Amott, alattuk, a lábunknak tilos földön, Rákóczi bölcsője: Borsi.

Mi történik arrafelé, a rontás alá került ősi földön?

Közel két esztendeje lélekzem itt, levert, reményvesztett, fel-fel lángoló, saját öklüket maró magyarok között, a soha nem tisztuló kábulat súlyedő érzésében — s mindedig nem volt annyi elhatározottságom, hogy átnézzek az idegen uralom alatt nyögő magyar földre: mi történik ott? hogy néz hát ki az az új világ? mi halt meg odaát, mi van helyette?

A híreket folyton kaptuk. Sokszor figyeltünk fel: hátha most reng végig, no most nyílik meg a hazugságok épületei alatt a haragvó magyar anyaföld. A morajok meg-megujultak s elcsitulnak. De ha sötét, temetkező éjszakákon, mikor bitang szél rikkatta a fákat és korbácsolta az álmatlan lelkiismeretet, a földre tettük a fülünket, messziről idegen csizmasarkok dobogása alatt siró rab földek küldték üzenetüket és halálra kínzott testvéreink végső segélykiáltását hallottuk.

Mi minden történhetik odaát?

Most először szántam rá magam, hogy — legalább egy napra — megnézem Kassát...

A vonat közömbösen dűnyögi a maga daltalan ritmusát, a kerékek forgását, az idő forgását. A kocsikban csupa csendes, tünődő arc. Magyarok. A kalauz magyarul szól be: nincs véletlenül pohár az uraknál? Egy kis bora van, azt akarja meginni.

Ugy látszik, nem szívesen végzi józanul ezt a szolgálatot.

A megszállt területek lakója szomjas füllel issza minden szavunkat. A szemét le nem veszi rólunk, a még szabad magyar föld lakóiról. Bennünk látja, várja a megváltóját. Minden apróság érdekli, ami az ősi magyar levegő lehelletét őrzi magán. Az arcokon a megszegyenített, korábban tartott gyerek féltékenysége és zavara.

Ha az ellenőrző cseh csendőr álmos alakja fel nem tűnnek időnként a folyosón, ezeken a tünődő, elgyötört arcokon kívül alig mutatná valami, hogy itt már nem a magyar az ur. Bizony magyar föld ez ma is. Még a vasuti kocsik is magyarok, még a gyerekkoromból ismerem őket.

Az állomásokon magyar szó. Csak a felírás torzult idegenné. Az étteremben magyarul kéri, magyarul mérik a sört. Egyik harmadosztályu kupéból magyar menyecske hamisítatlan magyar tájszóval ordít át a szomszéd vonat ablakából kikönyöklő ismerőséhez.

Amint nézem a továbbrobogó kocsik ablakából a füves halmokat, szüzi ifjuságban viruló kis erdőket, öreg tölgyeseket, mindjobban érzem, hogy ez a föld ma is a mi földünk, a mi testünk, a mi erőnk. Méhében a magyar történelem álmai kergetőznek. Csak mi értjük ezt a földet, ezeket az erdőket. A széllal vitatkozó fák nyelve nekünk inti a mondani-valóit. Bennünket ért itt minden rög, minden sirhalom.

Gambrinus-étteremben

mindeneste Magyarzenekara játszik.

Elsőrangú kiszolgálás.
KÖSTNER ÉS DÉZSI.

A lelkem mélyén egy felujongó hang viszonzza az ismerős levelek kézlegyintését, viszontlátó üdvözlését. Titkos boldogsággal érzem, hogy ez a föld nem elveszett föld. Szinte megkönnyebülök a kegyetlen körmű lidércnyomástól, amely oly régen nehezül mellemen. Az a csalóka érzés tart fogva, hogy én itt is szabad vagyok s talán csak egy hangos kurjantás kell, egy messze szóló kakasrikoltás és egyszerre ébred fel itt újra mindenki, egyszerre roppan szét minden bilincs . . .

Kassa, érkezés. A kiszállás után elszorul a szívem. Vajjon milyennek látom viszont ezt az ősrégi, kedves, előkelő, gyönyörű magyar várost?

Tótul, csehül egy szót sem értek. Utilevem nem volt. A magyar határátlépési igazolványnak magyar oldalon való szabályszerű leadása után a többit a könnyen megvásárolható cseh korrupszintézte el. Ebben biztam most is, ha igazolásra kerülne a sor. A szokol minden bajból kimentti az embert.

Legelső meglepetésem az volt,

hogy a villamos kalauz tősgyökeres magyarsággal kérdezte meg, meddig megyek.

Ezt a meglepetést azonban hamar megszoktam, mert itt mindenki magyarul beszél. A szálloda portása, a pincér, az újságárusító, meg a vasuti pénztáros kisasszonyok, mindenki, akivel csak dolga lehet az embernek, magyarul beszél. A város lakossága ma is színültig magyar s nem tulsz, ha azt mondom, hogy csak magyar szót lehet hallani.

A magyar szót semmiféle terrorral elnémitani nem tudták. A nyelvről le nem mond a kassai magyarság s minden élet megbénulna itt, ha a nyilvános helyeken, a közönséggel való érintkezésben az idegen szót erőszakolnák.

Méltóságteljes, nyugodt, soha le nem törhető tiltakozás és ellenszegülés ez a vádoló, számonkérő, félelmetes egységet jelentő, minden mesterkedést meghazudtoló magyar nyelv a betolakodottak ellen. A tótok is magyarul beszélnek.

A magyar muzsika most is hirdeti a legvirágosabb irredentizmust, a dalában élő örök ma-

gyar lélek el nem hunyását. Kávéházakban, vendéglőkben magyar nóta járja. A cigány vonójával értünk harcol. Mámoros muzsikájának hódító varázsa nem engedi elroppenni ebből a levegőből a magyar igézetet. Beférkőzik ez az ellenség sorai közé. A Schalkház-fogadó éttermében kizárólag magyar nóta mellett láttam és hallottam mulatni éjfélig Kassa polgármesterét és zsupánját.

Másnap reggel a népes Fő-utca közepén tizenkét magyar legény haladt, összeölkezve, bokrétás kalapban, mint falun, vasárnap délelőtt — s bus elszántsággal eresztették az égnek egy szerelmes magyar nóta lépéssel együtt dobbanó ütemeit.

Magyar ez a város és soha mássá, mint magyarrá tenni semmiféle hatalom nem képes.

A magyar szó és magyar nóta ellen itt, ennyi és ilyen összetartó magyar között nyíltan lépni nem mernek.

Tudják, hogy ez nem volna célravezető. Hagyják kijátszani az erőket. Hallgatnak. Cseh szóval nem vegyülnek el a magyarság között. Az idetelepítettek, különö-

A tudatlan madár.

Nyár dérekán, a Mező-havas tetején, a fenyőkéreggel fedett sátorban, hajnalban ébreszt fel a napsugár.

Az égtől földig vetett levegőágyon rózsaszínű meleg por pihog, mely messze, a hegyhát fenyőlombdunyhája csupján lilába játszik s zöldesbe olvad. Az éji gyász elbuvik a tömött, nehéz erdő sűrű aljába a felkelő világosság elől. A hajnalra rebeg minden, kéjes kinyújtózkodása közben ébredve. A bábakalácsok üvegszerű, pattogó rózsaszín szirmai élednek; a légyölőgalócák vérpáros pofája vigyorog a szárnyaló legyekre; a zsályák balzsamos lehelete leng a mozgó levegőn; a mályvák, az idétlen, borzas gyalogfenyők szurkos ilata terül el a rettenetes nagy havason. Éles szél borzolja fel a nyavalyás perjét, táncoltatja a kokja bogyóit, az eprek pehelyszerű virágszirmait. A lomha

nagy test: a havas, mozgolódik, lélekláz; fénylik a harmattól, suhog a szélről.

Felkelek s végigbotorkázom a harmattól csuszós köveken. Az a rejtelmes erő, mely felébresztette körülöttem az életet, engemet is megmozdulni kényszerít.

Egy nyilegyenes fenyőfásor szegi el az utamat. A sor szélén egy dus, össze-vissza nőtt ifju fenyő sátorából két fényes csepp ragyog rám.

Közelebb megyek: „Mi villog ott?” — Nézem.

Mintha két kicsiszolt gyémánt fénylene ki. Még közelebb megyek. Egy parányi madárfejből ragyog ki két szem. Egy hitvány madáré. A dolmánya zöldes-kékes, a szárnya szürke, fehérrel csipkézve a szélén.

— Pi-pi . . . a parányi cinke reám ügyel egy cseppet s a földre is ügyel egy cseppet. Tán ott a fészke. — Pi-pi . . . elevenen, kedvesen bókol, himbál, hajlong: jó reggelt mondva mindennek.

Egyszerre igen derültnek látom az egész hideg havast, sziklát, mohos fákat és még közelebb megyek a beszéds madárhoz.

A cinke felém fordítja egészen apró fehéröltös pofáját és valamit vigan — tudom is én mit — locsog.

De engemet is csak úgy néz, mint a többi tárgyat körülötte és nem merem fogadni a köszöntését, mint a többi egyet-másnak.

Mégis bölintok feléje. Meg se rebben a cinke. Tovább, egyre bátrabban, bizalmasan mondja: „pi-pi . . .” és visit vigan.

Egészen mellé lépek. Tovább csippen a sűrűben, félelem nélkül.

— Ah! Egyszerre eszembe jut: ez egy tudatlan madár; mely azért nem fél tőlem, mert itt született a Mező-havas tetején, itt is nőtt fel és nem ismeri az embert. Ezért bizik bennem.

Petelei István.

sen a katonák, ugyszólván némán járnak-kelnek. Uniformisban, az utcán csak egy bakát hallottam hangosan diskurálni, az is magyarul beszélt; tót legény volt.

A felszint meghagyják a magyarságnak, De a felszín alatt szívosan dolgoznak. A némaságukban a veszedelem. Egymásután teremtik meg intézményeiket, hozzák rendelkezéseiket, amelyeken keresztül lassankint minden gyékényt kihuznak a magyarság talpa alól, minden hatalmat kicsavarnak a kezéből, minden vagyonából kiforgatják, mindenkít a saját utcájukba terelnek, az ellenszegülőket kiüldözik, vagy ártalmatlanná teszik — s a végén kifosztottan, guzsbakötöten fog ott állani a Felvidék hajdani ura s akkor meg fog fagyni a magyar nóta a hideg ajkakon.

Ez a legmélyebb és legszörnyűbb benyomás, amit onnan hoztam magammal.

Nemrég elvették az összes trafik- és korcsmajogot, hogy a saját legionáriusaiuknak adják. Holnap elveszik a patikajogot. Hallatlan vagyondézmákat vetnek ki minden ingatlanra. Minden mozdulatot megfizettetnek. Elrekvirálják a termést. Illetékek és adók ezer csápjain keresztül szívják el a pénzt. A lázadó nyomor száját a magyar gazda gabonájával tömik be. A kis egzisztenciákat a kiszípolozott polgárság zsebéből kenyeretik le maguknak.

Céltudatos, hideg, kegyetlen, számító politikával, némán és serényen dolgoznak. A bírakat nem mozditják, mert azok nem politizálnak. De a közigazgatást kicserélik minden ponton, ahol magyar törekvésekre bukkannak.

Csak látszólag hagyják gondtalanul nyelvében élni a magyarságot. Az utcák nevei is nagyrészt megmaradtak. Tinódi Lantos Sebestyén, Vörösmarty, Bercecsényi, Thököly nevei ott olvashatók a sarkokon. De a Kossuth-utcát Malom-utcává temették. S a Rákóczi hamvaival megszentelt, le-

gendásan szép kassai dóm oldalától nem messze ott áll a honvédszobor talpzata csonkán, halottfehéren, mint a mult kísértete. A zászlótartó honvédet barbár kézzel leütötték.

És bent voltam a csodaszép kassai színházban, amelyet magyar munkával a magyar léleknek, a mi kulturánknak, a nyelvünknek emeltünk. Tót komédiások tót nyelven szolgálták benne a tőlünk idegen, kulturánknak árnyékába sem lépő elősdi szellemet. Ezt a szentségtörést, ezt a lélekrablást, ezt a vérlázítóan jogtalan kulturafosztást már nyílt arculcsapásnak tartja s megvetésével viszonozza a magyarság. Egyetlen magyar át nem lépi a saját színházának küszöbét.

A hazafias premontreieket egyszerűen kidobták a székházukból. A magyar családok azóta a saját lakásukon tartatják felváltva a középiskolai előadásokat az elüldözött, kényerüktől megfosztott tanárokkal. — Cseh gimnáziumba nem adják gyermekeiket.

Igen, magyarul beszél és mindennapi szürke életét látszólag zavartalanul élheti még ma Kassa magyarsága. De az élet nyomott. Ennek az életnek nincs büszke lendülete. Sötét fátyol ül a lelkeken. Fásult várakozás, kinzó reménykedés morzsolja a kedélyeket.

Tőlünk várnak mindent. Ha innen, szabad földről áttévedünk, körülbecéznek, ezer kérdéssel ostromolnak. Ilyenkor, zárt falak között kigyulnak a fáradt szemek. Szabad testvére mellett ismét urnak és szabadnak érzi magát a testvér.

S mi itt bent nem tudjuk, milyen halálos reménytelenség veri le őket, ha kicsinyes pártharcainkról olvasnak. Ha parlamentünket figyelve, látják, hogy ököllet meggyünk egymásnak, panama botrányok leleplezésével izgatjuk a közfigyelmet, személyi hajszák közben egymás becületét öljük,

csoportos üldözéssel fojtogatjuk egymást.

Ők azt hiszik és azt várják, hogy egy órát sem mulasztunk, tudjuk, mit csinálunk, egy akaraton vagyunk s nem csak hirdetjük a területi integritás', a nemzeti ujjaéledést, de összeforva uton is vagyunk. S ha hitvány kicsinyességek, személyi hiúságok, vagy szűk párt- és osztályérdekek dicstelen csatáiról visz hirt nekik a fekete betű, keserves két-éggel, a prédául hagyott gyermek vádjával a szívükben várják a végzetet.

Az ő szemükben megnő minden, ami itt történik, mert ők egész lelkükkel néznek felénk. És azt is tudják, ők a bőrükön érzik, hogy sok elpocsékolni való időnk nincs, mert az ellenség munkája versenyt fut a miénkkel.

*

Egész lelkemet felrázta ez a huszonnégyórás kirándulás. És azzal az érzéssel, amit most, utána érzek, a tizenkettedik óra félrevert harangszavával szeretném felrázni az egész szabad magyarság megmaradt lelkiismeretét.

Mert mikor ismét a Ronyván innen voltam és szabad földre tettem lábamat; mikor a sátoraljaujhelyi Széchenyi-kávéházban a szép irredenta dalok mellett kurjongatva mulató irredenta pajtások közé toppantam: mikor átgondoltam, mit csinálunk mi, hogyan és mennyit dolgozunk világverő erőnk visszanyerésére, rab testvéreink felszabadítására: akkor rettenetes józanul láttam, hogy míg a csehek, oláhok egymást megértve, vállvetve, öntudatosan és szünet nélkül, tervszerűen és egységesen, egyöntetű munkakterv alapján, vesztélyes gyorsasággal és kitartással dolgoznak, mi még mindig a tervek, programok, pártok, csoportok és egyének folytonos ki-selejtezésénél, a folytonos hatalmi erőpróbáknál, a kölcsönös

Komlós Géza

Debrecen,
Megyeháza mellett.

Elegáns női felöltők,

kosztümök,

blousok,

ruhák,

szolid, olcsó árakba.

gáncsnál, a kész felélésénél s az érte való marakodásnál tartunk, ez foglalja le java időnket, java erőnket.

Ez után az ut után, a hirtelen felismert veszély sistergő izgalmával éreztem, hogy fogalmunk sincs róla, meg nem tudjuk becsülni, mit jelent a számunkra ez a megmaradt szabad magyar föld, amelyen még bátran mozoghatunk, cselekedhetünk s a hol minden erőnket módunkban volna száguldó gyorsan összevonni.

Azóta látom, milyen hitvány és hazaáruló minden magyar, aki mer még ma is egyéni érdekével, becstelen hátsó céljaival, saját külön boldogulásáért, vagy egy párt, csoport, vagy osztály külön hatalmának szolgálatáért zavarokat támasztani, akadályokat gördíteni a nemzet egyetemes kötelessége és célja elé.

Mig van időnk, van életünk. De a ki az időnket rabolja, olyan ügyek és kérdések bedobásával, ami csak újabb és újabb sorvasztó izgalmat okoz, de semmi köze az előttünk álló, halálosan komoly feladatokhoz, az az életünket rabolja.

Irredentizmust pedig csak egyfélével ismerem: a nemzeti öntudat örök fénye mellett a mindennapi szívós, hozzáértő, termékeny munkát, a nemzeti öntudat és nemzeti munka eredményes megszervezését. A hazaszeretet nem a bömbölő szavakban, hanem az orcák verejtékében áll.

Ha majd mindenki saját életében egyszersmind a nemzete életét éli, akkor foghatunk hozzá az elveszettek visszaszerzéséhez.

Dr. Halasi Andor.

Mindenki győződjön meg, hogy a legdivatosabb szabású férfi ruhák **Keresztesi** uri szabónál készülnek igen jutányos árban. Vidéki megrendelésekre különös figyelmet fordít a cég. *Varga-utca 1. sz.* (Ipar és kereskedelmi palota).

Kül- és belpolitika.

A határkiigazítások előmunkálatai a mi részünkről hamarosan befejeződnek s az antant részéről nemsokára elkezdődnek. Vérmes reménységeket annál kevésbé szabad táplálnunk, mert a kiküldendő bizottság egyelőre csak helyszíni tanulmányokat fog végezni s adatait, tapasztalatait, véleményét az ősszel összeülő népszövetségi tanácskozás elé terjeszti. Ez dönt, de addig is a mostani ideiglenes határok tekintendők véglegeseknek.

Elképzelhető, hogy kegyben álló ellenségeink minden követ megfognak mozgatni, hogy a végleges döntés mérlegét minden ponton a saját javukra billentsék.

Ha ezzel szemben a saját sulyunkat növelni akarjuk, elsősorban itt bent kell kiigazítanunk: eltörölnünk a pártok közt huzott demarkációs vonalakat, hogy az egység és erő imponáló képét mutassuk.

Már vannak „barátaink“ is a francia parlamentben. Ha komoly a híradás, „Magyarország barátai“ címen külön csoport alakult, hogy szószólója legyen igazságainknak. Briand miniszterelnök a ratifikálást ajánló beszédeben feltűnően hangsúlyozta Franciaországnak a csehek és oláhok iránti kötelező háláját a háborus szolgálatokért, ami nyilvánvalóan mutatja, hogy ő maga is meg van győződve a trianoni békepontok igazságtalanságai fölől. A tarthatatlanságot majd maga az élet fogja megmutatni.

A Balkánon új helyzet előtt állunk. Amióta Kemal pasa kihirdette a szent háborút, ismét fenyegető kérdéssé vált az antantra nézve a török kérdés, amelyet már elintéztnek hittek. A meg-nem alkuvó fanatikus török nép elutasította magától a felkínált békepontokat. Tovább harcol, egymásután veri a görögöket s régi fővárosát, az angol zsákmányt igyekszik visszafoglalni.

Franciaország valósággal udvarol a török kormánynak, hogy külön békére bírja. Ezzel a lépésével a külön angol világpolitikát akarja keresztetni, megtorlásul az ő utjaitól elvált külön angol politikáért. A világháború tehát még koránt sincs befejezve.

Angliának nagy óvatosságot ajánl s igen sok új gondot és fejtörést okoz az összes muzulmán népek közt kihirdetett szent háború. Valószínűleg ezért keresi oly váratlan készséggel az Anglia és Írország közötti teljes kibékülést. Az ir meghívottak elfogadták a felajánlott tárgyalásokat s már Londonban tanácskoznak az angol miniszterelnökkel.

A belpolitikát ismét áldatlan személyi kérdések tartják izgalmokban. Kedvetlenül regisztráljuk, hogy Ruppert Rezső interpellációja az „Igazság“ törvénytelen születéséről és Beniczky Ödön interpellációja Friedrich István és társainak mentelmi jogi sérelméről — nyilvánvalóan meddően — annyi időt és figyelmet pocskolt az ország drága idejéből.

KÖZGAZDASÁG

Hogyan javíthatja meg a kiskgazda termelését?

Nem lehet fontosabb közgazdasági kérdés, mint az, amely a termelés megjavítását tárgyalja. Megmaradt Csonka-Magyarország egyedüli erőforrása a föld. A földműves szorgalmas munkája, a magyar ugar termőképessége eredményezi a többi osztályok jólétét, boldogulását; pénzünk vásárló erejét javítja, ami viszont a normális viszonyokhoz való visszatérést jelenti. Ennek eredménye a konszolidáció és mint végcél: a területi integritás.

Sajnálattal állapítom meg, hogy különösen a Tiszántul, az ország legdusabb talaján, a hajdumegyeyei, szabolcsmegyeyei, csongrádi stb. kitűnő talajokon olyan hitvány termés eredményeket láttam,

Férfi és női ruhákat hallatlan olcsón és mégis legszebben fest, tisztít 3 nap alatt
LENGYEL, Csapó-u. 95 sz. Felvételi hely: Széchenyi-utca 18. szám.

hogyan szinte elszomorító! Ritka, alacsony, fejletlen, gazos kalászosok, elhibázott művelésű kápások, kevés takarmánynövény, a hüvelyesek hiánya jellemzik alföldünk gazdaságait. Nem vádolni akarom kiskgazdatársadalmunkat, amely társadalom telve van jóakarattal, szorgalmas és takarékos, de vádoló a vezetőséget a multban és jelenben, amely nem vette észre azt a gazdasági rendszert, amely ezt a talaj zsaroló gazdálkodást eddig megtűrte s annak megváltoztatására nem tett semmit!

Nem volt iskola, mely helyes irányba terelte volna a kiskgazdát, nem voltak tanult vezetők, akik nyilvános előadásokon ujságokban reámutattak volna arra a nagy hibákra, amelyeknek kiküszöbölése első rendű nemzetgazdászati feladat.

Ez a kérdés, a mostani kiskbérlet és földreform törvények megvalósulása idején még időszzerűbbé és szükségesebbé lépett elő.

Nincs idő a halogatásra, mert nem kevesebbről van szó, mint arról, hogy termelésünket 30—70%-kal lesúlyesszük-e, vagy a meglevőt 50—100%-al megjavítsuk.

A 4 mázsák helyét a 12 mázsáknak kell a jó földeken elfoglalni. Ez a cirka 10—12 millió mázsa szemes terméstöbblet, az állati termékekben és ipari nyersterményekben előállítható óriási különbözet van hivatva országunkat talpraállítani.

Mindez nem ördögi mesterség, nem pénzbefektetés, csupán a józan tudományos gazdasági elvek helyes alkalmazása. Nem üres elméleti feltevéseken alapuló reménykedésről kívánok értekezni, de kísérletekkel és tapasztalati tényekkel beigazolt igazságokról.

Aki utbaigazításaimat figyelemmel kíséri, gazdaságában végrehajtja, úgy termését részben már az első évben, de majdnem teljes mértékben a második évben

megjavíthatja, állattenyésztése révén jövedelme tetemesen gyarapodik.

Ne csodálkozzék a magyar kiskgazda, hogy ilyen merész állításokat kockáztatok, de egy egyszerű példával megvilágítom a kérdést.

Az állattenyésztés ma is a legjövödelmezőbb ága a gazdaságnak. A hus, zsir, tej, gyapju, baromfi stb. magas áron értékesül, a kiskgazda még sem termel birtokán takarmányt.

A műveltségben előhaladt dunántuliak viszont alig termelnek mást, mint takarmányt.

A lucernásokért fizetnek a kiskgazdák 5—6000 korona bérft, pedig az 4—5 évig terem, buzából jó, hanagy munkával 2—3 ezer korona tiszta bevétele van és előbbi földjét javítja, jégverés tönkre nem teszi lucernását, munka alig van vele; utóbbi földjét zsarolja. A Tiszántul lucernásai alig tesznek ki 4—5 százalékot.

A gazdaságban az legyen főelv: sok takarmány, jól tartott állat, sok trágya — akkor kevesebb földön több terem, mint most, amidőn helytelen vetésforgó, gyenge trágyázás és művelés folytán alig van 5—6 mázsás átlag!

Azért is cikksorozatomban egy kis rövid tanítást fogok nyújtani, amely azt célozza, hogy a kiskgazda miként javíthatja meg termését a birtokában levő eszközökkel, csupán a tudományos és gyakorlatilag bevált eszközök alkalmazásával.

Ahová kisk ujságunk elér, ha egy-egy községben csak néhány kiskgazda megfogadta tanácsomat, már elértük célunkat, mert feltámad az érdeklődés és az elért eredmények okvetlen vonzani fogják a többieket is.

Szomjas Gusztáv.

A buzaüszök.

Sajnálatos tény, hogy különösen kiskgazdáink buzavetésében óriási mértékben okoz ez évben kárt a buzaüszök!

A hibás talajművelés, rossz vetésforgó következtében így is elég silány terméskilátásaink vannak, az üszök által okozott 20—40 % kár annál érzékenyebb.

Az üszök ellen sikerrel lehet védekezni.

Az üszök egy gombabetegség. Látjuk a réteken a pöfeteg gombát. Amint az elszárad, ha meg rugjuk finom szenny és por száll el belőle. Az üszökgomba is ilyen finom port repít széjjel. Ez a por a gomba magja.

Ez reátapad a buzaszem finom szőröcskéjére, a buzaszemmél vagy a szalmával, tehát a trágyával is a földbe kerül és befertőzi a termést.

Az üszökspórát — így hívják tudományosan — rézgálic előli.

A védekezés eszközei a következők:

Ne vessük a buzát frissen trágyázott földbe, sőt lehetőleg buza tarlóba sem.

Az üszökös vetőmagot cseréljük ki bőtermő, tiszta, üszökmentes vetőmaggal.

Tekintet nélkül, üszökös-e vagy sem, a vetőmagot csávázzuk.

Kádban egy és félszázalékos rézgálicot olvasszunk fel, lehetőleg 24 órával a használat előtt.

Ritkaszövésű vászonnal fűzfakosárba tegyük a csávázandó buzát és állítsuk be a rézgálic oldattal félig töltött kádba.

A vetőmagot úgy kavargatjuk, hogy minden szem buza érintkezzen a folyadékkal, illetve a rézgáliccal.

Hogy a kosárból kifolyó lé ne vesszen kárba, helyezzük a kosarat tekenő felé.

A csávázott buzát igen vékonyan terítsük és tökéletesen szárítsuk ki, mert különben a buza összefülled és elveszti csiraképességét.

A zsákot, amelybe a vetőmagot szedjük, mossuk a rézgálic oldatba, mert a zsákban is benne van az üszökpor.

Ismeretlen szerekkel pedig ne kísérletezzünk.

Sz. G.

Nagyerdői gyógyfürdő

allandóan
nyitva

Gőz- és kádfürdők!

.....

Hidegviz-gyógyfürdők.

Események-megjegyzések

A színésznő, aki öl.

Napokkal ezelőtt hozták hírül a helyi lapok, hogy egy ősrégi, dúsgazdag nemesi család utolsó sarja a szabolcsmegyei Nyírmádán, szülei kastélyában, maga oltotta ki viruló fiatal életét.

Az öngyilkosság oka után nem kellett sokáig kutatni. Nyílt titok volt az a halálos szerelem, amely a 18 éves, forró szívű ifjút egy debreceni színésznő diadalszekeréhez bilincselte. Ez a diadalszekerhez gázolt keresztül a szívére, ez szelte ketté tapasztalatlan, korán csalódott, virágjában megunt életét.

Akadtak, akik tetemre hívták a debreceni színésznőt.

Nem tudjuk — s nincs is jogunk kutatni — milyen viszony volt kettejük között, hogyan bánt az odaajándékozott, védtelen szívvel a színpad forró és forgó életében élő bohém kis színésznő?

Az utolsó levelek egyike neki szólt. A részletes tudósításokból annyit tudunk, hogy a nő nem szakított vele, nem taszította el magától. A fiúnak válnia kellett, Halle-ban készült tanulmányait folytatni. S az elszakadás gondolata egyenlő volt a halál gondolatával. Mert ilyen korban még csak örök szerelmet ismer az ember, az érzés átítatja minden pórusát és minden csepp vérére, az élet-tengerével telik meg a szív s ennek a tengernek minden csepje vágy, minden hulláma indulat.

Ki nem sirt 18 éves korában, mikor „örök szerelmének“ tündéri fényére rásötétlett az elmulás gondolatának árnyéka? Ezt: az elmulás gondolatát nem bírja el könny nélkül az örök érvényesülésre vágyó érzés.

Az első szerelem egész, mint maga az élet, a kettő egy s ha a szerelemmel szakítani kell, ez az élettel való szakítással egyértelmű, mert nélküle az élet üres, tartalmatlan, terhes semmiséggé válik.

Marad tehát a kérdés: bűnös-e a könnyüvéru s talán szintén forró szívű fiatal szubrett abban, hogy

ilyen végzetes tüzet gyújtott egy ártatlan szívben s lángba borított egy egész életet?

Istenem! Hány ártatlan leánynak lehetne ugyanezt a kérdést felvetni, aki imádsággal fekszik s mélyen elrejtí szívébe boldog és féltett titkát. Hány ártatlan mosoly és könnyü kacagás oltott már ki lángoló sziveket!

Mégis: itt a kérdés más. A színésznő az illúziók mestere. Benne sokkal több, sokkal erősebb és sokkal veszedelmesebb az érzés, mint bárki másban. Az ő véreben le és felhullámzik állandóan az érzések özöne. Minden érzés külön keresi a maga életformáit. Estéről-estére más-más érzést kell játszania, megszokja, hogy játszó az érzéseivel — s a mások érzéseivel. Ez az élete.

Könnyebb benne érzést kelteni, mint bárki másban, de ez az érzés megbizhatatlanabb, mint bárki másé. Hatalom legyen, aki egyetlen érzéssel fogva tudja tartani őket.

Védtelenebbek és veszedelmesebbek, mint mások. Elemük a szabadság és a győzelem. Önmaguk előtt is távlatban kell tartaniok a saját szívüket, mint valami tükröt, amelyből az életet tanulják. Mert ha egyszer legyőzettek és játszani nem tudnak többé, — vége a karrierjüknek. Ezért: ha őszintén éreznek, akkor is játszanak, míg csak játszani tudnak.

Külön világ ez, amelyet nem lehet paedagogiai erkölcsökkel mérni. A tapasztalatlanságnak és gyakorlatlan őszinteségnek megszűnie kell kerülni tőlük, mert ők maguk is a hangulatok rabjai, maguk is viharban állnak, amely az érzések örvényei közt sodorja őket. Nem tehetnek róla, hogy a légkörükbe került ellenállásra képtelen, könnyü súlyt magukkal sodorják. Ők uralkodnak a viharokon is, de az áldozatok elmerülnek, összemorzsolódnak.

Művészet velük szemben férfianak lenni. De aki még első érzéseit éli, annak nem a társaságukban, hanem a nézőtéren a helye. Innen csak jót és szépet kap tőlük.

IRODALOM

Aranytól Ady g. Irodalmunk és közönsége. Irta Horváth János. (Pallas.)

A modern magyar irodalom — elmélet egyik leghivatottabb munkása ebben a kis füzetében kötetekkel megoldandó nagy programot körvonalait rajzolja meg élesen; s ez, azt hiszem, a legnagyobb dicséret, amit el lehet mondani róla. Hogy eshetett az Arany János öröksége olyan ellenállás nélkül egy irodalmi irányzat zsákmányává, amelyik — ma már tisztán látja mindenki — nyelvben éppen olyan idegen volt a magyar szellemtől, mint érzésében, gondolkodásában? Erre a kérdésre ad választ a füzet, hogy a történeti szemléből levonja a tanulságokat. Felmutatja a mélyen gyökerező összefüggéseket régi, kezdő hiányok s amaz ernyedt, gerinctelen vég közt, melyet mindnyájunk befelé égő szégyenkezésén, tehetetlenül éltünk át tíz-húsz éve. Kezdi ott, hogy jó 70—80 évvel ezelőtt hogy zavarta meg a tiszta irodalmi értékelést a politikai szempont jogtalan belekeveredése, hogy szakította szét a nemzeti öntudat egyformán klasszikus megnyilatkoztatását egymástól, hogy állította szembe sőt játszotta ki egymás ellen Petőfit és Aranyt, ahelyett, hogy egy nagy egyetemes gyűjtő gondolatba összefűzte volna valamennyit, Széchenyitől Deák Ferencig, Kölcseytől Salamon Ferencig, Jósikától Kemény Zsigmondig. Elmondja, hogy hogy zavarta meg a tiszta látást a népies fogalmának megtévedt értelmezése, mennyire nem sikerült a Gyulai Pálék komoly elméleti törekvésének kiküszöbölni vagy csak közömbösíteni is azt az áramlatot, melyet szaklapok (a Magyar Nyelvőr) és napilapok (a Budapesti Hírlap) igen jóhiszeműen, mégis káros eredménnyel elősegítettek, hogy lazult meg végre a kritikai öntudat általában úgy, hogy mikor a Nyugat körül megszervezkedve vonult fel egy egészen új irányzat, komoly kritikai számadásra soha egyetlen hang se kényszerítette a Gyulaiék köréből, érvelésük

szerint azért, mert nem érdemes a komolyan vételre, a valóság szerint, mert az a magas rendű, magyar klasszikus szellem már rég elvesztette élő, *nevelő* hatását az olvasó közönségre, iskolában és talán az iskolán túl sem tudott önálló itéletre nevelni — két-három mondatban ivekre kívánczó panaszt és vezekelni valót tömörít erről a *ma* is tovább terpeszkedő betegségről az irodalom tanításába Horváth. Így jutott egy kardcsapás nélkül a legféltetni valóbb örökhelyek ingyen birtokába az az irány, amely az Ady Endre nevével takarta idegenszerűségét, nem is nagyon kellett takargatnia az alélt és közömbös magyar öntudat előtt, melyet az újság ingere megfogott s melyet Adyval igazába véve „nem pozitív célok, hanem a tagadás közössége kötött össze: tagadása olyan lelki értékeknek, melyeket a *Nyugat* faji ösztön által összetartott emberei szükségképpen idegennek éreztek maguktól, Ady pedig észrevétlenül lett ellenlábasa, mikor belevetődött „egy pártpolitika forgatagába, melynek valódi céljait nem, vagy későn ismerte fel s mely faltörő kosznak használta őt nemzeti, sőt magyar faji érdekek ellen.“

Ime a váz melybe az író biztos szeme összefogja három nemzedék lelki életének legmélyebb régeiből fakadt alakulatok legfőbb irányait. Ahogy kitölti ezt a vázat, az a tömör, mégis tiszta kép, külön becse a tanulmány-nak. Itt csak még a tanulságot kell kiemelni: igen egyszerű az, de végzetes komoly. Itt is, mint nemzeti életünk minden mészgyéjén, pótolni kell, ami még pótolható, itt az egyetemes kötelesség: *közönséget nevelni*. Jóval a háboru előtt legmagasabb szempontu pedagógusaink egyike Imre Sándor így jellemezte minden magyar kulturális munka célját: *nemzet nevelés*. Ma ezerszer fogékonyabbak vagyunk a létparancs követelése iránt. Ennek az egyetemes célnak pedig egyik legmagasabb rendű eszköze éppen az, amelyet Horváth jelöl meg: a közönség nevelése. Az irodalom nem egyszerűen egy csomó vers és dráma és szónoklat bővebb

vagy apadtabb bugyogása, ez még nem nevel közönséget; nevelni csak igen komoly, igen becsületes tudósok nevelhetnek. Mert az irodalom a legmagasabb síkban nyilatkoztatja meg a nemzet lelkét, az örökkévalóság színében, a művészi ábrázolásban, de ahhoz a magassághoz hidat az emberi lélek egyetemes tevékenysége ver: az értelem, a megértő, tehát osztályozó, tehát értékelő érzelem — az mondja meg, mivel gazdagodtam, mikor az irodalom termékeibe elmélyedek; az mondja meg, gazdagodás-e ez igazán, vagy csak ernyesztő áfium az irodalmi, nemzeti és egyéni tudatomnak. — Ennek a nevelő munkának égető szükségére hívja fe a füzet minden magyar lélek figyelmét, s ez talán nagyobb ajándéka, mint történeti megvilágítása. Mindenesetre a kettő elválaszthatatlan egymástól s azért hívjuk fel rá olvasóink figyelmét, mert jobb út ehhez a célhoz nincs, mint — hála Istennek egy, már sokasodó tábor vezérei közt — éppen Horváth János. Ezt a füzetet senkinek se volna szabad olvasatlanul hagynia. **T. B.**

Felhívjuk olvasóink figyelmét dr. Ujfalussi Gézáne hölgyfodrász és manikűr szalonjának megnyitását jelző mai hirdetésünkre.

SPORT

A női testnevelés.

A leányok testnevelését még szigorubbán, még lelkiismeretesebben kellene az intéző köröknek kezükbe venni, mint a fiukét.

Járunk az utcán és látunk sok — fájdalom — nagyon sok ügyetlen járásu, görbetartásu, beesett mellű gyereket és felnőt-tet. Vagy pedig mesterségesen elhizlatt, tunyaságból elhizott, nagyon ritkán saját hibáján kívül megkövéredett nőket és férfiakat.

Menjünk be egy női specialista-hoz, látogassuk meg a sanatóriumokat vagy a szó komoly értelmében vett gyógyfürdőket és megdöbbenve látjuk, halljuk, hogy menyit a gyenge, beteges nő.

Pedig ha beteg a nő, beteg a nemzet és az utódok ziháló tüdeje nem bírja a versenyt a nemzetek között kavargó életküzdelemben. Ha beteges az anya, — akár lelkében, akár testében — satnyul a faj, pusztul a nemzet, keserű vergődés lesz a jövő nemzedék élete.

A lányok testnevelését sokkal több körültekintéssel, nagyobb előkészítéssel, az eszközök lelkiismeretesebb megválasztásával vinném be a gyermekszobába, onnan a nevelő intézetekbe és ki a társadalmi életbe.

Nem ragnék én frizurát, és nem kötnék én addig óriás szalag csokrot annak a kis babának addig, amíg nem látnám, hogy egyenes a gerincoszlopa, domboru a mellkasa, ruganyos a járása és csengő kacagással örvend a plasticus mozgást adó egészséges testgyakorlásnak. Nem engedném meg, hogy a fejlődő leánya órákhosszat hajlott gerinccel olvassa a „modern“ regényeket, hogy azután annak hatása alatt egy magános zugban beteges ábrándokat kergessen. Nem adnék füzet a derekára és levénnék 1—2 centimétert minden lelkiismeret-furdalás nélkül a pokoliasan szorító méregdrága cipő sarkából. A bőr lélegzését sem engedném kenőcsökkel, festékekkel visszaszorítani és az áldott napsugárral bronzbarnára szepiteném, erősíteném a fejlődő női test sápadtságát. Ezeket mind nem engedném, mert a jövő nemzedéknek egészséges, erős anyákat akarnék nevelni.

Nem engedném, hogy a leány és az asszony már husz éven felül vén asszony legyen, ideges, félnék nő legyen; hanem már a gyermekszobából a fürdőbe, tanteremből a testgyakorló órára, a kézimunka mellől a napsugárra, a kávétraccsról a játéktérre, vivóterembe, az evezőpadra, gyalogló sétákra vinném a jövő anyát, hogy erős idegeikkel, rugalmas izmaikkal és melengető női lelkük selymével egészséges utódokat neveljenek ennek a szegény, sokat megcsapdosott magyar nemzetnek. *Gy. Kovács Pál*

A szerkesztésért felelős R. szentmiklósi Nagy Zoltán.

MEGNYILT

a teljesen modern berendezésű **HÖLGYFODRÁSZAT**

Dr. UJFALUSSY GÉZÁNÉ

:: vezetése alatt. ::

Hölgyfodrászat. Manikűr. Pedikűr. Arcmasszázs. Hajfestés. Hajmunkák.

Izléses környezetben, elsőrendű fővárosi munkatörök állnak rendelkezésre.

Egyház-tér 5. sz. I. emelet.

Debreczeni

Messenger Boy vállalat!

Gyors, pontos, megbízható.

Telefon 679.

Állomások: Angol Királyú, Pannónia és Központi szállodák.

Szolgálat: reggeltől este 11-ig.

Legrégibb, megbízható, vászon, fehérnemű (nők, férfiak és gyermekek részére) és

menyasszonyi kelengye üzlet

KARDOS LASZLÓ

DEBRECEN, Kossuth-utca 9. sz.

Alapított 1831-ben. Telefon 113

Az „Álföldi pince“

izlésesen újjáalakított, kényelmes, kellemes, forró napokon hős éttermeiben

tiszta magyar konyha, kitűnően elkészített, ízű ételek, változatos étlap, mindig frissen csapolt jégbehűtött, elsőrendű sörök, tisztán kezelt fajborok, előzékeny és pontos kiszolgálás mellett, szolid árakon állnak az igen tisztelt vendégek rendelkezésére. Társas ebédekre és vacsorákra kiválóan alkalmas külön terem. ::

Bádogos-u. 2.

(Álföldi Takarékpénztár palotája.)

GEBAUER KÁROLY ÉS TÁRSA

Debrecen legrégibb és legerősebb temetkezési vállalata, a legjutányosabban rendez temetéseket helyben és vidéken, a legegyszerűbbtől a legdiszesebbig. Exhumál. Szállításokat eszközöl. Tisztvisezőknek árengedmény!

Debreczen **Kossuth-utca 2.** (Városháza épület.)

Telefon nappal: 103.

Telefon éjjel: 60.

Hófehér 0-ás lisztből készült péksütemények. Zsemlemorasa, fehér és barna kenyér, élesztő és mindenféle liszt állandóan kaphatók:

HOLHOS JÓZSEFNÉ

finom sütevényben.

BETHLEN-UTCA 12. SZÁM.

LEGOLCSÓBB

bevásárlási forrás, fűszer, csemegeárunkban

Vetéssy Károly

fűszerkereskedő

Bethlen-utca 36 szám.

DOLLÁRT és mindenféle idegen pénzt legdrágábban vásárol,

DOLLÁRCSEKKEK, külföldi kifizetéseket legelőnyösebben teljesít

PÉNZVÁLTÓ ÜZLET Debreczen, Piac-utca 67. szám (Frohner-szálloda). Telefon 407.

Gazdasági vas és kötélárúk,

zománcozott lemezedények

olcsón beszerezhetők

BAKOS ISTVÁN

vaskereskedésében

CSAPÓ-UTCA 88. SZ.

Vetőmag

nemesített Székácsbuza, Hanna-árpa és Viktoria borsbólősi szállításra vagonételekben előjegyezhető

Szomjas Gusztáv

gazdaságánál

Tiszalök, Lajos tanya.

Legmagasabb

árat fizeti mindennemű könyvekért, könyvtárakért

HARMATHY PÁL könyvkereskedése és antiquariuma

Debreczen, Fűvészkert-u. 14. (Telefon 374.)

HIT és ÉLELET

I SŐ ÉVFOLYAM

Szerkeszti: RÉVÉSZ IMRE Debreczen.

7-IK SZÁM.

Róm. lev. 17: „Az igaz ember hitből él.“ Példabeszédek 14: „Az igazság felmagasztalja a nemzetet.“

JANOSI

A tiszáninneni egyházkerület bírósága, mint delegált ítélőszék, Jánosi Zoltán debreceni ref. lelkipásztort a közismert okból reá rótt vádpontok legnagyobb része alól tisztázottnak állapítván meg, csupán az egyházi törvények 5. cikkének 35. § A) 1. pontjába ütköző vétségben — azaz hivatalos köteleességek megszegésében — találta vétkesnek és ezért őt pénzbüntetésre ítélte, egyben pedig lelkési állásába visszahelyezni rendelte.

Bár az ítélet, a vád és védelem föllebbezése következtében, még nem jogerős, mi szükségesnek, sőt kötelességünknek tartjuk máris foglalkozni vele. A Jánosi-ügy ugyanis évek óta lidércnyomásként ül a debreceni nagy egyház s talán még szélesebb körök lelkén és lelkiismeretén is — és az ügynek ez a mostani fordulata egyáltalában nem alkalmas arra, hogy ezt a nyomást eloszlassa, vagy könnyítse; annyira nem, hogy ha lehet, még nehezíti is. A dolgok ilyen állásban, zaklatott kedélyeknek és világosságra szoruló elméknek jó szolgálatot vélünk tenni egy-két őszinte szóval.

Az első szavunk az ítéletet illeti. Sokakat megdöbbenett ez az ítélet, amelyet tulságosan enyhének s megindokolásában elégtelennek találtak. Mi el voltunk reá készülve. Nem minthogyha az igen tiszteletreméltó magas delegált bíróságot nem tartottuk volna hivatása magaslatán állónak; hanem, mert tudtuk, hogy a legkiválóbb összetételű, egyénileg a legintaktabb és legfüggetlenebb tagokból álló egyházi fegyelmi bíróság sem tükörzhet mást vissza a maga ité-

leteiben, mint a saját korának és a saját egyházának közszellemét. Jánosi Zoltánt Miskolczon az a magyar református egyházi közszellem ítélte el olyan ítélettel, amely a teljes fölmentésnél is végtelenül többetmondó — amely közszellem az egyházi fegyelem gyakorlásának föltételeit gyarló jogászi furfanggal kieszmélt paragrafusokhoz kötötte, magával a fegyelem lelkével pedig, evangéliumi keresztyén hittel és öntudattal, szilárd világnézettel, genfi puritánizmusu erkölcsiséggel, siralmasan csekély mértékben rendelkezett. Jánosit pontosan ugyanez a közszellem ítélte el így, amelyik évtizedeken át lehetővé tette neki egy olyan működésnek a kifejtését, amelynek méltó fináléja volt 1919. Husvét ünnepén a Nagytemplomban elmondott prédikációja. Az a közszellem, amelyik nem az egyéniséget, a gondolkozást, a szellemet mérté örökkévaló mértékek hanem az egyes tényeket, tetteket, szavakat, kijelentéseket paragrafusokkal. Az a közszellem ítélte el így Jánosi Zoltánt, mely a paragrafus kampóját képes volt beakasztani sokszor nagyon kis szögletekbe és ártatlan repedésekbe is — de tehetetlennek bizonyult ott, ahol az *egészről* kellett volna képet és ítéletet alkotni s közönnyel hagyta belevesedni az egyház testébe elleneséges világnézetek, romboló propagandák idegen testeit, mert a paragrafusai nem mondták meg, mitévő legyen velük szemben, narkotizáltak és hagyták szendregni tovább.

Senki ne botránkozzék meg tehát közöttünk, magyar reformátusok között, ezen az ítéleten. Inkább tegye kiki szívére a kezét és vizsgálja meg önmagát, vajjon neki magának nincs-e

része ennek a közszellemnek *ilyen* alakulásában? vagy pedig tett-e már valamit annak föllebbeztetéséért és megtisztításáért? Mindenekelőtt: fölébredt-e már az a közszellem — őbenne magában?

A második szavunk Jánosi Zoltánhoz szól. Minthogy komolyan számolnunk kell annak a lehetőségével, hogy debreceni lelkési állásába tényleg visszakerül, városunk falai közé pedig már talán e sorok megjelenésekor visszatért: mindazzal a tisztelettel, amellyel az eszmények emberei egymásnak tartoznak, kérjük őt, lássa be, hogy eddigi működése és az evangéliumi református keresztyén lelkipásztori ideál között áthidalhatatlan ürvan. Nem kérjük és nem várjuk tőle, hogy szakítson ismert társadalombölcseleti és közgazdasági elveivel — annál sokkal következetesebb, egész embernek ismerjük őt, hogysen ilyen célzással meg akarnók bántani — de azt kérjük és elvárjuk tőle, hogy pásztori, igehirdetői s általában közéleti működésében ezentul több legyen az építő, egyesítő, gyógyító, megértő, megbocsátó evangéliumi elem. Tudjuk, hogy az olyan szellemek, mint Jánosi Zoltán, sem Canossába nem mennek, sem Judás-csökökat nem váltanak s mi már csak ezért sem várhatjuk őt sem ökölbeszorított kézzel, sem tárt karokkal. De lehetetlennek tartjuk, hogy az, aki egész eddigi életében az igazság, a szabadság és a szeretet harcosa volt — bármennyire kifogásolható utakon s fegyverekkel is — egy ilyen fontos fordulóponton ne tudná és ne akarná revideálni az életét és a munkáját *Annak* a keresztye alatt, aki az ő számára is, épügy, mint a mi számunkra, végső forrása, értelme, célja és tárgya az igaz-

ságnak, a szabadságnak, a szeretetnek. Jánosi két év óta súlyos keresztet hordoz — mi hisszük, hogy ez a kereszt jobban meg tudta vele értetni magát A Keresztet és evvel együtt azoknak a szenvedéseit is, akiket azelőtt nem volt hajlandó besorozni az emberiség keresztviselői, a Jézus igaz követői s az igazság, a szabadság és a szeretet jövőjének részesei közé.

Ebben a hitben feszült figyelemmel nézünk új debreczeni élete s talán munkássága elé.

A harmadik szavunkkal végül a debreceni egyházhoz fordulunk. Tudjuk, hogy ez egyház tagjai közt vannak olyanok, akik Jánosi Zoltánban az üldözött mártírt és a jövő emberét látják, vannak viszont olyanok is, és valószínűleg sokkal nagyobb számmal, akik nemcsak eddigi szenvedéseit tartják teljesen megérdemeltnek, de még a gondolatától is fölháborodnak annak, hogy ő rehabilitáltassék és újra szólani kezdje az igét a debreceni katedraban. Amazok sok jót (legalább is magukra nézve sok jót) várnak a működésétől, emezek mindenkire nézve csak rosszat. Egy van, amit senki sem vár ezidőszerint tőle és újra ténylegessé válható pástorkodásától: nyugalmat. Nos, mi ép azt akarjuk hangsúlyozni, hogy ez a nyugalom első és döntő sorban nem ötéle, hanem az egyház tagjaitól függ. Olyan emberek, akiknek a hit szilárdsága, a gondolkodás, az erkölcs és a jellem tisztasága megadja az igazi, a belső nyugalmat, ebből a nyugalomból nem billenthetők ki senki és semmi által, aki és ami lelküktől idegen. És egy olyan egyházban, amelynek bensőleg nyugodt emberek a tagjai, nem foghatnak meg az izgatás és falra-hányt borsó minden titokban vagy nyíltan üzött párt- vagy osztálypolitikai propaganda. Akik tehát a Jánosi visszajövetelétől az egyház nyugalomát féltik, azok elsősorban a saját és társaik belső nyugalomhiányára vessenek. És akik óvintézkedéseket akarnak tenni a Jánosi visszajövetele esetére, azok ne ő ellene szervez- kedjenek, izgassanak és készítse- nek boycottot, hanem önmagukat

vértessék föl hittel, gondolkozással, erkölccsel, jellemmel: nyugalommal. A Jánosi-problémát Debrecenben nem olyan reformátusok fogják megoldani, akik orruknál fogva engedik magukat vezetetni tőle; sem olyan reformátusok nem fogják megoldani, akik sárból és tövisből akarják itt megvetni az ágát. A Jánosi-probléma egyedül megnyugtató megoldását olyan debreceni reformátusok fogják elő-

készíthetni, akik református keresztényen lelkiismeretük tiszta beiső nyugalomban, minden pártos világi szenvedélytől és érdektől függetlenül, egyedül az Anyaszentegyház Királyára függesztett szemmel fogják hitüknek és világnézetüknek igaz mérlegére tenni a Jánosi minden tettét és minden szavát — és így engesztelődnék ki vele, ha lehet, vagy itélnek fölötte, ha kell. Révész Imre

A MAI MAGYAR KÁLVINIZMUS

Írta: Révész Imre.

II. Hányféle magyar kálvinizmus van?

(Polytatis.)

Annak a magyar kálvinizmusnak, a melynek legjellegzetesebb megnyilatkozási formája az antikatholikus dac, már a XVIII. század óta mind e mai napig Debrecen a főfészke.

Az, aki megelőző fejtegetéseinket gondolkozva olvasta el s másfelől valamennyire ismeri Debrecen városának történetét a legutóbbi két században: egészen természetesnek fogja találni ezt.

Debrecenben a református vallási és egyházi élet háttérbe szorítására irányult önkény egy századon keresztül makacs és leleményes *társadalmi nyomással* járt együtt. Megvolt ez természetesen többé-kevésbé más, hasonló helyzetű és összetételű protestáns városainkban is, — a XVII. és XVIII. századbeli ellenreformáció egész története emellett tanúság — de különös sullyal és félreismerhetetlen tervszerűséggel nehezedett rá a szinmagyar kálvini protestantizmusnak már Méliusz óta központi tekintélyű s azóta tisztességben és erőben egyre csak növekedett fellegvárara, Debrecenre.

Debrecen ellenreformációját erőszakos uton, szerzett jogoknak a „földesuri jogra” hivatkozó önkényes elkobzásával, mároholnapra nem lehetett megcsinálni. Itt lassu és következetes térhódításra volt szükség. Ennek az útja pedig az ő debreceni polgárjogok felforgatása, a ki-

próbált patriarkális gazdasági rendszer megbontása, a városi önkormányzat lassu elkobzása volt. Hol túsúrasok, hol kalapácsütések. Mindez pedig annál fájdalmasabban esett, minél jobban látszott a tervszerűsége és minden akciónak egy célra — Debrecen rekatholizálására — irányulása. Az előzményeket is ismerve, alig lehet sok érzékeny tulzást látni borbély Csokonai József uramnak — a nagy költő édesapjának — abban a följegyzésében, mellyel az 1778-iki tisztújításról szóló megemlékezését kíséri, amikor is az egész megválasztott városi előljárásnak a piarista atyák templomában kellett letennie a hivatali esküt: „Lón is ez a dolog a külső és belső előljárásnak s az egész népnek kicsinytől fogva nagyig, nagy és hallatos keserves zokogásával és sürü könnyhullatásával, látva Debrecennek részünkről való régi szép szabadságának és eklézsiánknak utolsó romlását és végső pusztulásra való jutását.” Aligha járunk messze az igazságtól, ha az ilyen s hasonló behatások százaiból magyarázzuk azt a pusztán általános országos okokból eléggé meg nem magyarázható idegességet, amely a debreceni református őslakosság lelkében mai napig ott él — legtöbbször és legnagyobb részben a tudat alatt, de olykor elemi erővel kitorve — a katholicizmussal, ugyanis, mint politikai, társadalmi és gaz-

dasági hatalmi tényezővel szemben.

Ezt a két elemet — a benső, lelki, vallási és a külső, szociális, hatalmi mozzanatot — általában nehéz a katholicizmusban egymástól elkülöníteni. A debreceni református ember számára meg épenséggel lehetetlen.

A türelmi rendelettel s még inkább az 1790—91. országgyűlés XXVI. törvénycikkével a III. Károly és Mária-Terézia-féle egyházpolitika módszere egészben véve Debrecennel szemben is lehetetlenné lőn. De az államhatalom és a kath. klérus hatalmi törekvései között — tudjuk — azután is nagyon erős és a magyar protestánsokra nézve nagyon sok komoly hátránnyal vagy legalább is lealázó kellemetlenséggel járt érdekszövetség állott fön. Ez az érdekszövetség nagyon is indokoltá tette azt, hogy a magyar nemzeti ébredés és ellenállás politikája — a nyugati eszméktől is egyre áthatottabban — mint egyébként, ugy vallási és egyházi kérdésekben is egyre liberálisabb szint öltön. Ez az egyházpolitikai liberálizmus ült diadalt az 1848-as idők gondolatvilágában és alkotásaiban — egyedül lehetséges feleletül a harmincas évek óta mint egész Európaszerte, ugy nálunk is egyre fokozódó erállyel és vakmerőséggel föllépő ultramontán szelmeit.

A negyvennyolcas eszmék és érzelmek pedig — érthető és közsímert okoknál fogva — megint kevés magyar várost és népközöséget telítettek annyira, mint Debrecen. Hogyne talált volna tehát az a klasszikus magyar egyházpolitikai liberálizmus is, amelyet Kossuth ihletett, leghivebb és legállandóbb támogatóra a 48-as hagyományok Debrecenében; épen abban a Debrecenben, amelyet egy, ezzel a liberálizmussal sarki ellentétben álló és csakis ezzel a liberálizmussal ellensúlyozható egyházpolitika alig néhány emberöltővel azelőtt nem csak lelki ismeretében gázolt még, de „régiszip” polgári szabadságaiból is kiforgatni igyekezett?

A debreceni kálvinizmusnak sa-

játóságosan antikatholikus élet ez a liberálizmus segített kiemelni s a szélsőségig kicsiszolni. Hogy az országos pártpolitikai állásfoglalása a debreceni polgárság zömének s vele együtt a pártpolitikai küzdelmekbe tul a rendenbelekevert debreceni egyháznak nem a (pártpolitikai értelemben vett) „liberális” keretek közt történt meg: az az említett tényen nem változtatott semmit. Egyházpolitikai liberálizmus tekintetében ugyanis a 48 és a 67 között, mint tudjuk, sohasem volt lényeges különbség, és ami fő, elvi alapon nem is lehetett, legfőljebb taktikailag.

Ez a maradandó antikatholikus vonás aztán — előbb orthodox, egyházi és hitvallási, később liberális politikai és európai-magyar színezéssel, előbb inkább, mint helyi érdekű tünet, utóbb mint egy nemzeti, sőt világáramlatnak a lecsapódása — rányomta a maga bélyegét Debrecen egész kálvinizmusára. Debrecen központi helyzete és sulya, iskolái, küi. kollégiuma, ígehirdetése, egyházi és egyházpolitikai akciói útján pedig uralkodóan és természetyszerűleg befolyásolta az egész tiszántuli református egyházi életet és közszellemet. Szükségszerű volt ez a folyamat, de egyszersmind végzetessé is vált. Mikor a magyar protestáns vallásos élet általános XIX. századbeli hanyatlásával kapcsolatban Debrecenben is kezdtek kiszáradni a református keresztyénség igazi tartalmi értékei, tulajdonképeni vallásos erői: *a helyükre betódult az antikatholikum*. A gyöngykagylóból kezdett kipusztulni az élet, de a kagyló nagyon sokáig nem vette észre a saját fajulva tengését, hanem állandóan nagyon büszke volt rá, hogy neki milyen szép — héja van. Egészen feledni látszott, hogy neki nem a héj a lényege s az életértelme: a héj csak arra való, hogy védje finom, gyöngéd benső életét és lehetővé tegye számára a zavartalan *gyöngytermelést*.

Nyiltan ki kell mondani, hogy az átlagos debreceni kálvinista s vele együtt a magyar kálvinistaság zöme ma elsősorban azért

tartja magát jó kálvinistának, mert *érzi és tudja, hogy katholicus a világ minden kincséért sem tudna lenni*. Kálvinizmusa *dob*, mely akkor szól, hogyha ütök — nem pedig *aeolhárfa* (a Kuyper fölséges hasonlatával élve), mely tisztán és felajzott hurokkal áll Isten szent Sionának ablakában, várva a magasságos Szélvészt, mely hogyha belekap hurjaiba, azok erőszakos emberi behatások nélkül is erőteljes, tiszta és bűvös hangot adnak.

(Folytatjuk).

Könyvek, lapok, irások.

Vezérfonal az ifjuság gondozására. Irta: Dr. Imre Lajos kolozskarai ref. lelkész, theol. magántanár. A Magyar Paedagogiai Társaság könyvtára 3. sz. Budapest, Franklin. 1920. 8°, 152 l. Ára 10 kor. — Nemzetnevelésünknek és vele — legmagasabb és legnemesebb érdekeiben — összefort egyházi munkánknak egyik legsulyosabb és legnyiltabb kérdése az ifjuságnak iskolán kívüli gondozása. Annyira már talán mindnyájan vagyunk, hogy magát az iskolában folyó nevelő-oktató munkát nem tartjuk elégnek annak a megalapozására, hogy a jövendő magyar nemzedékek e szavak legnemesebb értelmében nemzetiek és keresztyének legyenek. De, ha ebben a belátásban többé-kevésbé mind megegyezünk is, magának az ifjusságnak való törődésnek és foglalkozásnak a terén mindeddig a legnagyobb kapkodás és a legtájékozatlanabb sokféleség tapasztalható. A közelmúlt szomorú tapasztalatai szerint — amelyek jórészben még ma is folytatódnak — vallásfelekezetek, társadalmi egyesületek, politikai és világnézeti pártok versenyeztek és versenyeznek az ifjuság lelkének kizárólagos meghódításáért; ennek a versenynek pedig ugy az ifjuság lelke, mint a nemzetnevelés ügye még akkor is kárát vallotta volna, hogyha ez a verseny teljesen és gyökerestől *nemes* lett volna is — ami pedig, fájdalom, szintén nem áll. És bizony ez mindaddig így lesz, amíg

csak az ezen elsőrendű nemzet-építő munkában résztvenni hivatottak rendszeres elvi meggondolás tárgyává nem teszik az összes idevonatkozó kérdéseket s be nem illesztik valamennyit az *ethikai nemzetnevelés* hatalmas és egyedül kielégítő, összefoglaló szempontja alá. El kell azonban ismernünk, hogy ez eddig tulajdonképpen azért is nehéz volt, mert megfelelő tudományos és irodalmi segédeszköz — magyar nyelven és a magyar viszonyoknak megfelelően — nem állott rendelkezésre. — Ez a munka, amelyről most szólnunk, teljes értékű pótlása ennek a hiánynak. Annak ellenére, hogy magyar nyelven az első ilyen mű rendszeres és kimerítő dolgozat, egyáltalán nem viseli magán az „első kísérlet” tapogatózó ne. ézkességének a bélyegét; minden sorából érett átgondolás, kiforrott tudományos tanulmány s egyszersmind értékes gyakorlati tapasztalás beszél. A munka szerzője — az egyszerű, fiatal erdélyi lelkipásztor — egyik legjelesebb elméleti és egyben gyakorlati magyar paedagogusunk. Kora ifjúságától kezdve meglepően ösztönös, nemes, önzetlen és szívós vonzalommal viseltetett a magyar ifjúság lelki-testi sorsa és jövője iránt. Gazdag és rendszeres tanulmányait és irodalmi működését e pont körül kristályosította és mint vallásos nevelő, majd lelkipásztor — közben úgy is, mint a hadbavonult elemi iskolai tanítónak éveken át helyettesítője — gyakorlatilag is teljes hévvel vette magát az ifjúsági munkára és ritka szép eredményeket ért el abban, amely eredmények annak az egész kis, oláh tengerben fuldokló, mezőségi sárfészeknek közszellemére kihatottak s az oláh megszállás óta és alatt is jótékonyan éreztetik hatásukat. Következetes párhuzamossággal folytatott elméleti és gyakorlati munkájának eddig legérettebb gyümölcse ez a könyv, amely az ifjúság iskolán kívüli gondozása kérdésének magyar nyelven ugyszólván teljes encyclopaediáját adja, a mai helyzethez és lehetőségekhez mérten. A könyv éppen olyan mélyen át-

gondolt, mint amilyen világosan és egyszerűen fogalmazott fejtegetésekben tárgyalja az ifjúság gondozásának alapfeltételeit, az ifjúság lélektanát és körülményeit (falusi, városi, iparos, kereskedő, középisk. ifjúság típusai szerint), a munka célját és módszerét és a kivitt (szervezés, testi nevelés, társad. hasznosságra való nevelés, értelmi, művészi, vallásos nevelés); a függelékben ifjúsági egyesületi alapszabálytervezetet és munkarendeket ad és az idevágó legfontosabb irodalmat sorolja föl. Sajnáljuk, hogy a komoly belső szépségekben s értékesnél-értékesebb tanulságokban egyaránt bővelkedő munka részletes ismeretetésére nem terjeszkedhetünk ki. Nézetünk szerint a kérdésnek a tudomány mai színvonalán s a nálunk eddig értékesíthető gyakorlati tapasztalatok alapján lehetséges legkimerítőbb és legtermékenyebb lélektanát, társadalomtanát és neveléstanát adja s ezáltal önként kínálkozik minden, az ifjúsági munka mérhetetlen horderejét nemzeti és egyházi vonatkozásban átérző magyar nevelőnek — tanítót, tanárt, papot, evangéliumi munkást, műhelyfőnököt stb. egyaránt érte ez alatt — mellőzhetetlen kalauzul. Imre Lajos ezzel a könyvvel ma még hatásaiban — fel sem becsülhető, gyönyörű ajándékot adott a magyar jövőnek. Jól esik ezt éppen itt, a Tiszántúli Ujság keretében is megköszönni neki, a református Tiszántul egyik legkiválóbb papi és professzori családjá méltó sarjadékának, akinek épügy mint nagyatyjának, a nagy és sokoldalú tudású és finom tollu öreg Imre Sándor előbb debreczeni főiskolai, majd kolozsvári egyetemi híres professzornak, valamint atyjának, nagybátyjának, unokatestvéreinek (akik egytől-egyig közismert nevű kiváló professzorok, orvosok, paedagogusok) valami csodálatos családi átöröklés folytán életigazságává, mi több, életszenvedélyévé, lett a magyar ethikai nemzetnevelés szent ügye.

Az olyan ember, aki azt mondaná, hogy neki mint liberális és a kor színvonalán álló protestánsnak isteni kijelentés, pozitív vallás s ezen alapuló morál, felekezeti iskola és több eféle már csak azért sem kell, mert ezekhez az ultramontánok is ragaszkodnak, az vesse el az Istenről hitet is, sőt hirdesse, hogy kétszerkettő nem négy s tagadja meg a számtan minden alaptörvényeit, mert hiszen az ultramontánok ezekhez is határozottan ragaszkodnak. Tehát a végletektől és szenvedélyes tulzásoktól mindenkor is ugyan, de különösen válságos napjainkban határozottan óvakodnunk kell!

Révész Imre

debreczeni prédikátor 1874.

Megjelent

A keresztyén egység!

Négy prédikáció a Római levél 14. fejezete alapján

Dr Révész Imrétől.

E nagyon időszerű kérdés részletes fölfejtése az Isten ígében megadott motívumokból.

Ideje is volna már, hogy a három keresztyén felekezetek felébredjenek és az egymás bántása helyett a naturalismusnak, socialianismusnak, indifferentismusnak, moralismusnak, rationalismusnak, amelyek a tiszta keresztyén tudomány ellen törekednek megvetésében s a keresztyén tudománynak oltalmazásában egygyé legyenek.

Szikszy György

debreczeni prédikátor 1799.

Nem mindég a vetőben van a hiba, nem is az elvetett magban. Talán nem is a földben. Sokszor az időjárásban. És ha nagy a szárazság, hiába metéljük magunkat beretvákkel. (Lásd Királyok I. könyve 18 r. 28. v.)

Baksay